

Webinaari tiistaina 17.9.2024: Kyläkoulu – kuluera vai vetovoimatekijä?”

**Kolme eri aluenäkökulmaa
webinaarin otsikkoon:
Kyläkoulut ja elinvoima**

Olli Lehtonen

Apulaisprofessori

Historia- ja maantieteiden laitos

Itä-Suomen yliopisto

Esityksen sisältö:

Kolme erilaista aluenäkökulmaa webinaarin otsikkoon:

Kyläkoulu - kuluerä vai elinvoimatekijä?

Taustalla talousongelmat

1. Paikallinen taso – kyläkoulun lakkautus
2. Kuntataso – haastava väestökehitys
3. Valtakunnallinen taso – julkinen talous

Täsmällinen (tieteellisesti referoitu)

Tutkitun tiedon tarkkuus
ja tulkintojen ”osuvuus”

Ylimalkainen (esitetyt näkemykset
eivät edusta yliopistoa)

Vaikuttavuuden arviointi pohjautuu DiD-regressiomalliin

Vuosittainen väestömuutos alakoulujen 5 ja 10 km lähialueilla vuosina 2011-2018.

$$\Delta Population_{it} = \beta_0 + \beta_1 time_i + \beta_2 treatment_i + \beta_3 (time_i * treatment_i) + c_i + e_{it}$$

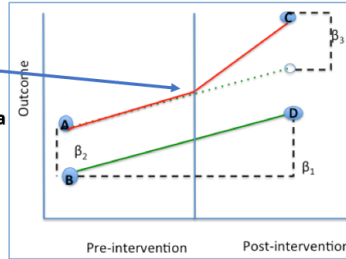
Dummy-muuttuja alakoulun lakkauttamisen ajankohdasta (1=alakoulun lakkauttamisvuosi & aika lakkauttamisen jälkeen, 0=aika ennen alakoulun lakkauttamista)

Dummy-muuttuja alakoulun lakkauttamisesta (1=alakoulu lakkautettu alueella, 0=alakoulu ei ole lakkautettu alueella)

DiD-termi, joka kuvaa alakoulun lakkauttamisen ja lakkauttamisesta kuluneen ajan yhteisvaikutusta.

Mikäli DiD regressiokerroin on negatiivinen, on alakoulun lakkauttamisella ollut negatiivinen vaikutus alueyksikön väestökehitykseen.

Malli sovitetaan satunnaismallina R:n lme4- ja plm-paketeilla kaltaistamattomaan ja kaltaistettuihin aineistoihin (geneettinen kaltaistaminen).

Journal of Rural Studies
Volume 82, February 2021, Pages 138-147

Review

Primary school closures and population development – is school vitality an investment in the attractiveness of the (rural) communities or not?

Olli Lehtonen ^{a b}

1. Paikallinen taso – kyläkoulun merkitys väestökehityksessä

Havainnot tilastollisesta DiD-mallintamisesta:

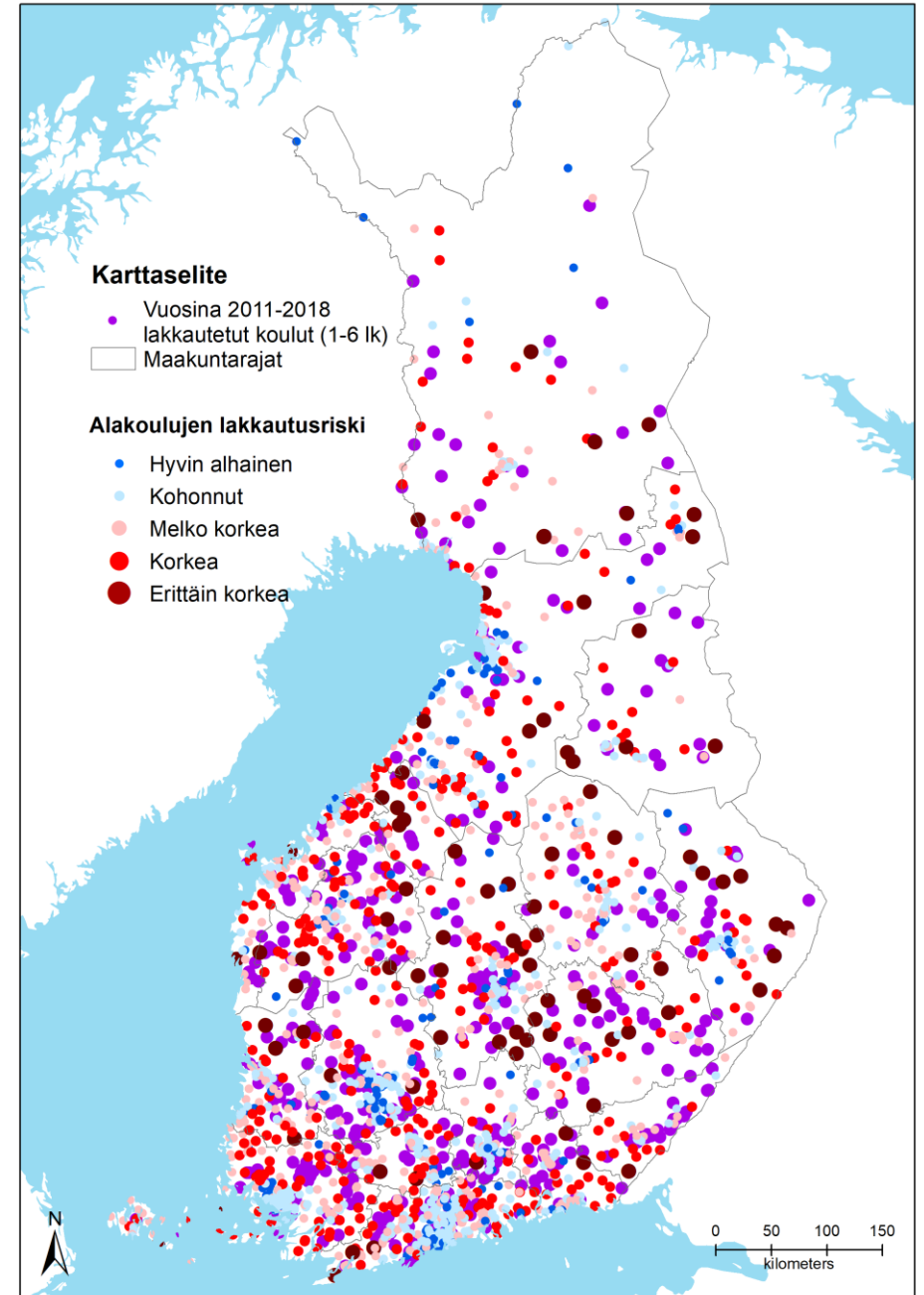
- Tutkimuksessa tehty vaikutusarvio vahvistaa, että paikallistasolla koulun lakkauttamisella on negatiivisia vaikutuksia väestökehitykseen.
- Tilastollisen mallin perusteella **lakkauttamisen jälkeen väestötappiot alakoulujen läheisyydessä kiihtyvät** maaseudulla vuosittain 24 prosenttia verrattuna lakkauttamista edeltäneisiin vuosiin.
- Koulun lakkauttaminen **vähentää** asuinalueen **houkuttelevuutta** - asuinalue ”sammuu” palvelujen lakkauttamisen jälkeen.

1. Paikallinen taso - kyläkoulun tulevaisuus

Ennustetut lakkautukset kohdentuvat erityisesti maaseutualueille (**huom. mallinnus on tehty 2019**)

- Erittäin korkean lakkautusriskin alakouluista kaikki sijaitsevat maaseutualueilla.
- Lähitulevaisuudessa maaseudulta voi hävitä 55 prosenttia vuoden 2018 alakouluista.
- Eniten lakkautukset uhkaavat harvaan asuttua maaseutua, jossa korkean lakkautusriskin alla on 80 prosenttia vuoden 2018 alakouluista.

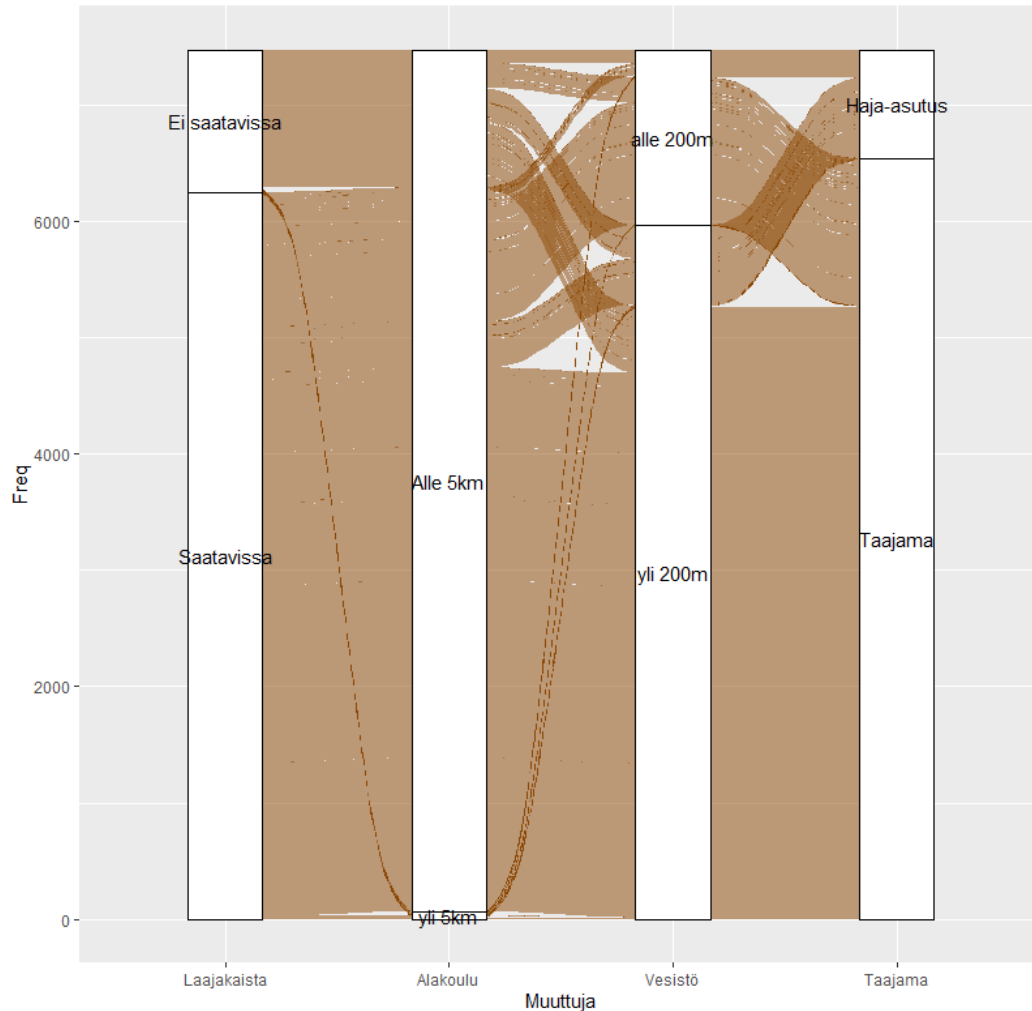
Kouluverkon tulevaisuuden mallinnus perustuu kouluverkon maantieteelliseen rakenteeseen, alueluokkaan ja väestökehitykseen.

1. Paikallinen taso – maaseutuasumisen mahdollisuudet muuttumassa uhanalaisiksi?

N=7473

Uusien omakotitalojen rakentaminen kaupunkialueilla
Ositettu laajakaistan, alakoulun ja vesistön läheisyyden suhteen

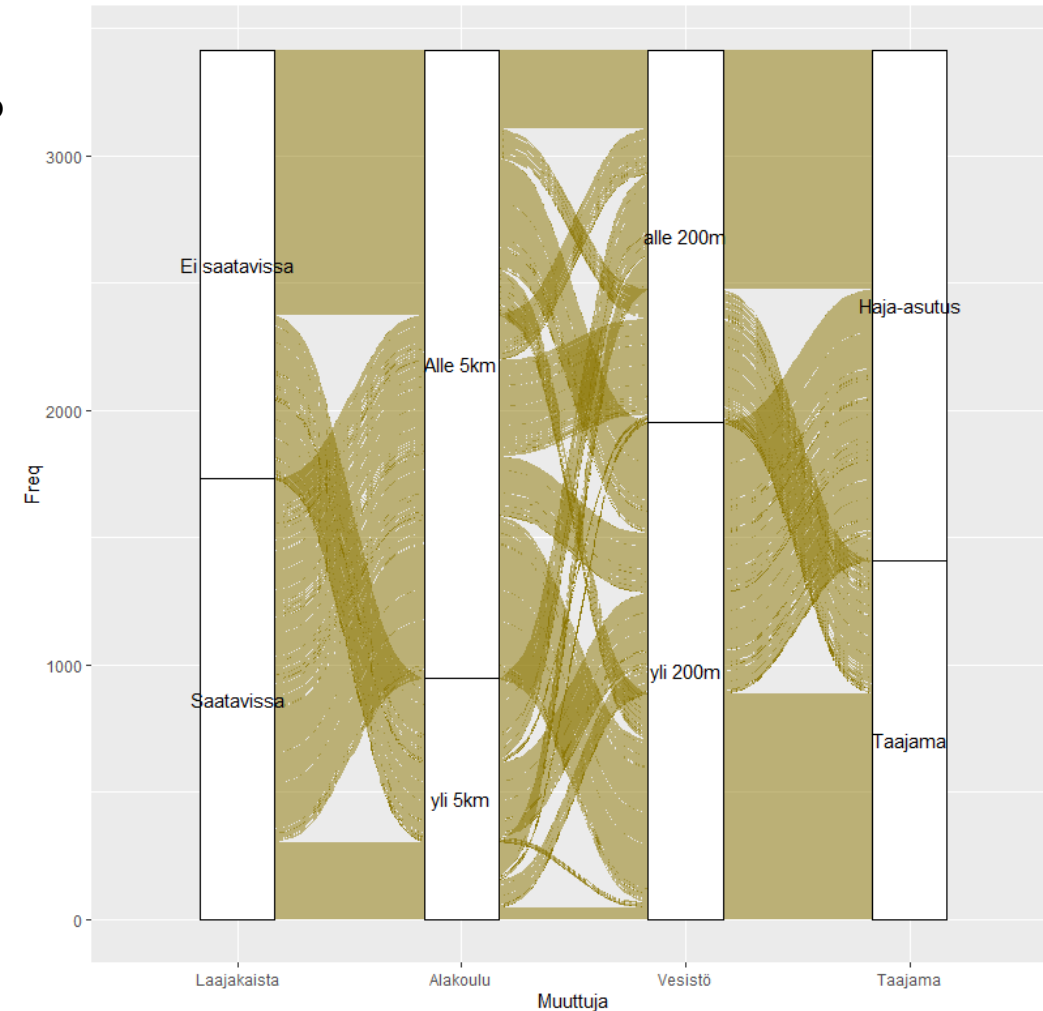
Kaupunkialueilla omakotitaloista 83% sijaitsee alle 5km päässä alakoulusta ja taloon on saatavissa nopea laajakaista yhteys (100Mbit/s).

Maaseutualueilla vastaava osuus on 42%. Huonoin tilanne on harvaan asutulla maaseudulla, jossa osuus on 16%.

Lähde: Rakennustietokanta

N=3416

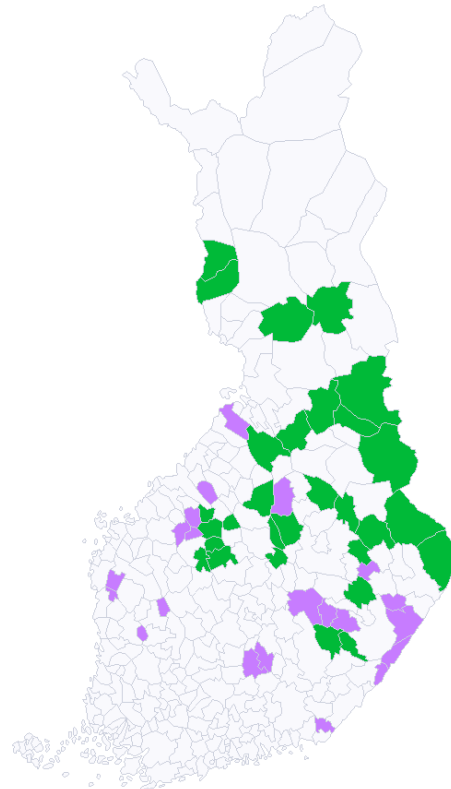
Uusien omakotitalojen rakentaminen maaseutualueilla
Ositettu laajakaistan, alakoulun ja vesistön läheisyyden suhteen

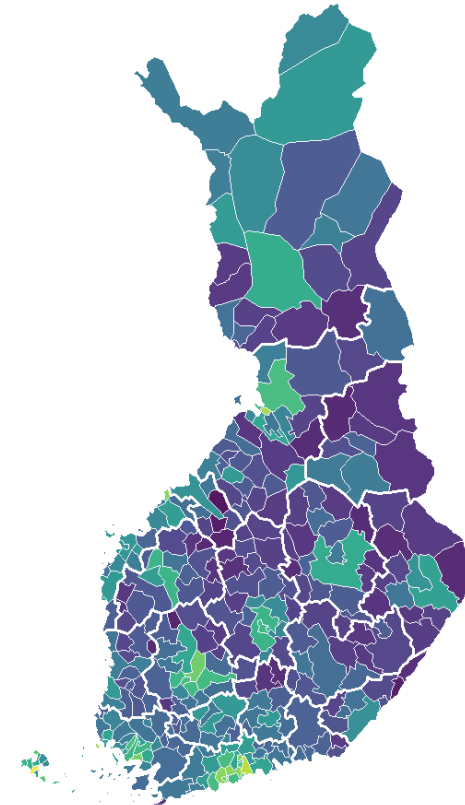
2. Kuntataso – kuntien väestökehitys

Ovatko **kunnat** kouluja lakkauttamalla **vahvistaneet** ennestään **negatiivista väestökehitystä** ja toteuttaneet negatiivisia väestöennusteitaan? Erityisesti maaseutukunnissa yhtäläisyys koulujen lakkauttamisriskin ja ennakoitun väestökehityksen välillä on huomattavan suuri.

50 kuntaa, joissa Tilastokeskuksen väestöennusteessa väkiluku vähentyi voimakkaimmin vuoteen 2040 mennessä

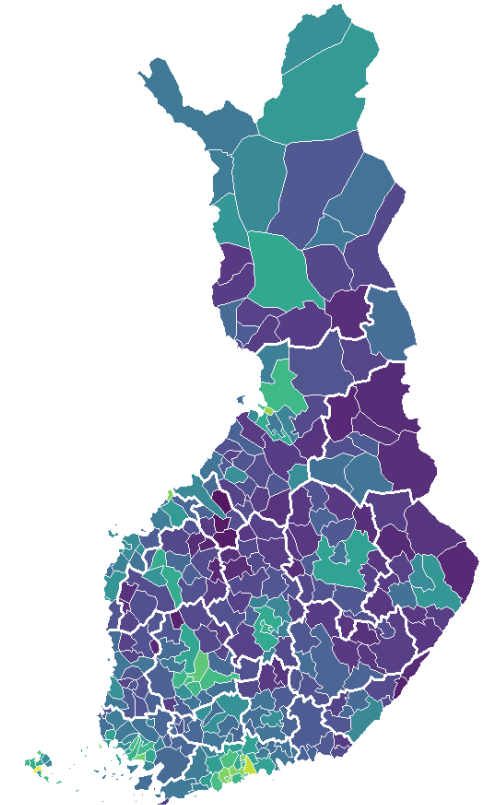

Ennakoitu väestömuutos Tilastokeskuksen ennusteessa vuoteen 2030 mennessä

Muutos (%) -20 -10 0 10 20

Ennakoitu väestömuutos Tilastokeskuksen ennusteessa vuoteen 2040 mennessä

Muutos (%) -20 0 20

Ennakoidusta väestökehityksestä huolimatta kasvu on vallitseva paradigma kuntastrategioissa

Yhteensä 19 kuntaa on maininnut **sopetuminen** -käsitteen kuntasrategiassaan. Kuntaluokittain jakautuminen on seuraava:

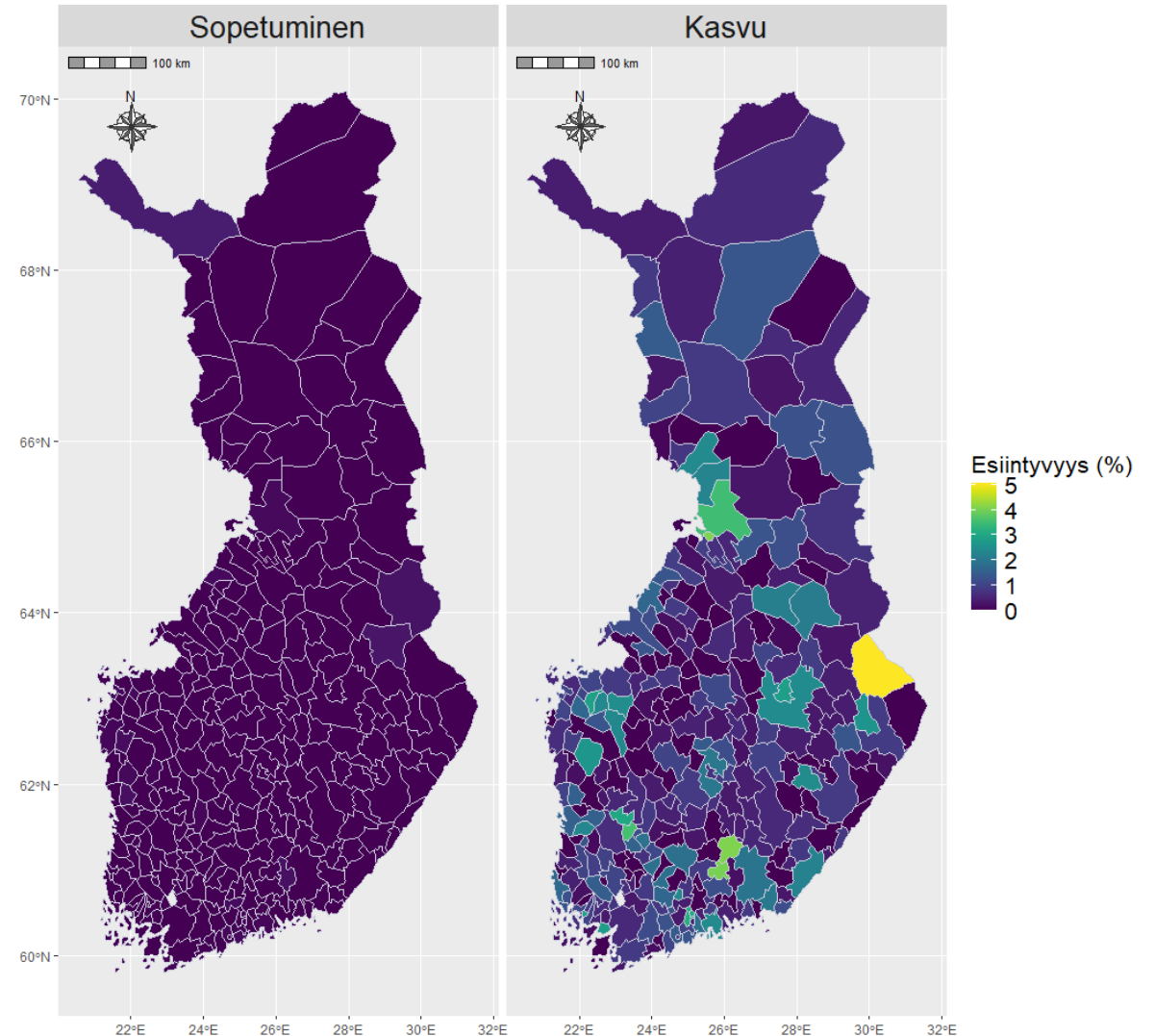
- Harvaan asuttu maaseutu 3 (4% kunnista)
- Ydinmaaseutu 8 (7 %)
- Kaupunkien läh. maaseutu 0 (0 %)
- Kaupungit 2 (6 %)
- Maakuntakeskus 3 (18 %)
- Pääkaupunkiseutu 3 (75 %)

Yhteensä 221 kuntaa on maininnut **kasvu** -käsitteen kuntasrategiassaan. Kuntaluokittain jakautuminen on seuraava:

- Harvaan asuttu maaseutu 51 (69 % kunnista)
- Ydinmaaseutu 77 (71 %)
- Kaupunkien läh. maaseutu 41 (75 %)
- Kaupungit 31 (91 %)
- Maakuntakeskus 17 (100 %)
- Pääkaupunkiseutu 4 (100 %)

Ristiriita väestökehityksen, palvelujen järjestämisen ja kuntien strategisten kasvutavoitteiden välillä – suunnitelmallisuus palvelujen uudelleen organisoinnista puuttuu!

Käsitteiden esiintyvyys kuntastrategioissa

Kannattaako koulutukseen strategisesti panostaa?

Kuntastrategialla tarkoitetaan kunnan pitkän tähtäimen suunnitelmaa, "punaista lankaa". Sen avulla määritellään, mihin suuntaan kunta kehittyä ja millaisia toimenpiteitä halutun tulevaisuuden saavuttamiseksi on tehtävä.

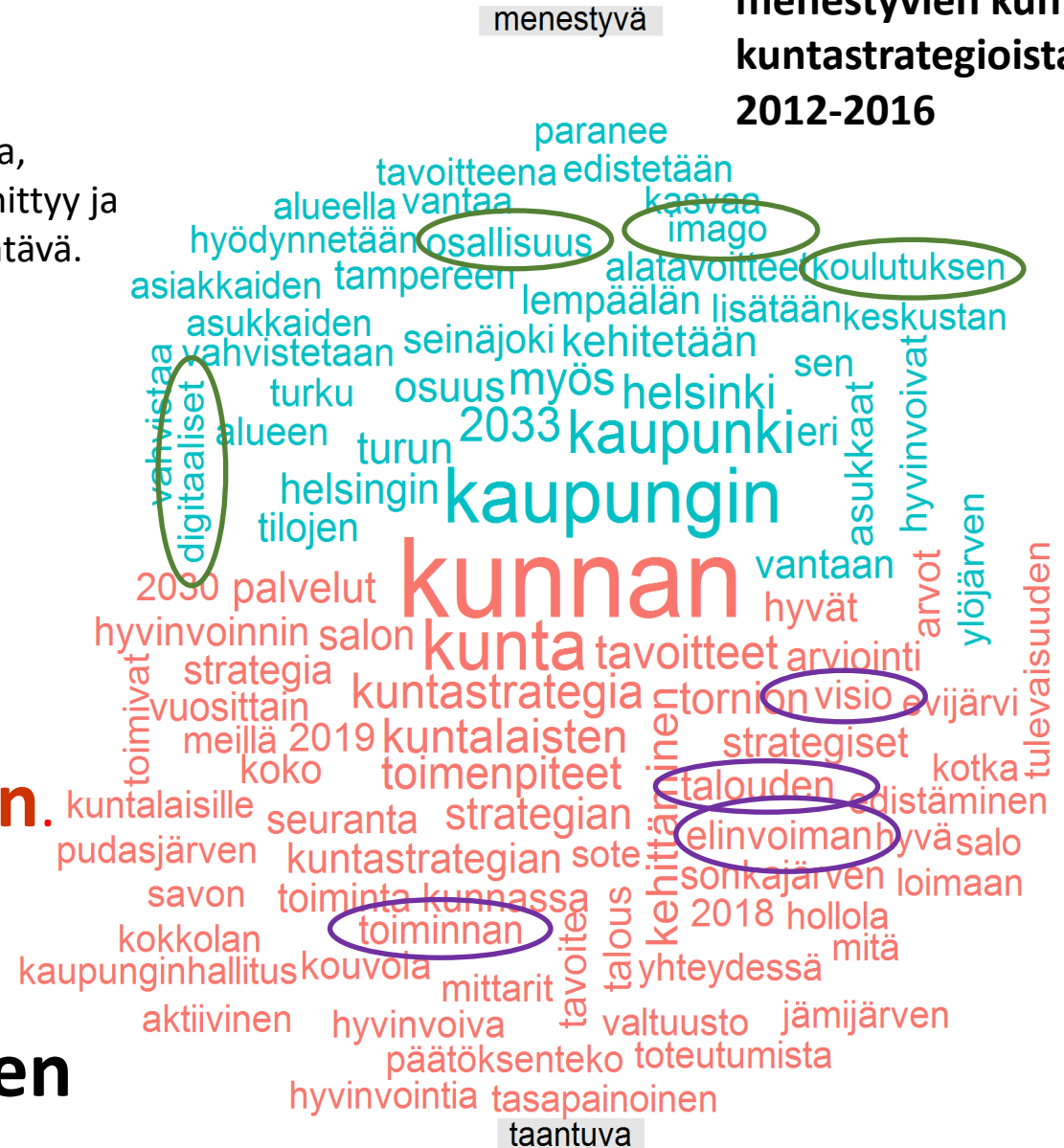
Menestyvissä kunnissa strategiat painottavat

koulutusta, osallisuutta, digitaalisuutta ja imago.

Taantuvat kunnat keskittyvät **talouteen, toimintaan, elinvoimaan ja visioon.**

Missä väestöltään vähentyvien kuntien kytkeytyminen osaamiseen ja sen vahvistamiseen?

Vertailupilvi taantuvien ja menestyvien kuntien kuntastrategioista vuosilta 2012-2016

Lähde: Lehtonen ym. 2018.

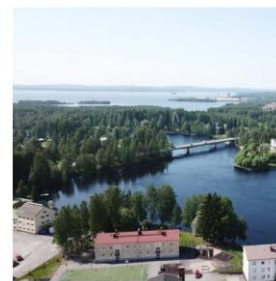
3. Valtakunnallinen taso

Väestökehityksen myötä kuntarakenteeseen on muodostunut useiden kuntien muodostamia kuntaryppäitä, jotka ovat riippuvaisia valtionrahoituksesta (valtionosuuksista).

Toisaalta väestön keskittyessä kaupunkeihin, saman aikaisesti myös osa sosiaalietuuksista kasautuu kasvukeskuksiin, joissa sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu liittyy korkeisiin elinkustannuksiin ja niiden kasvuun.

Suuret erot rahoituksissa kuntien välillä on merkki **kuntarakenteen pahoinvoinnista ja epätasapainosta**, mutta **indikoi myös taloudellisen toimeliaisuuden hiipumista**.

Ilmenevätkö kyläkoulujen lakkauttamisella haetut säästöt näin myös **maantieteellisenä julkisen talouden kestävyysvajeena?**

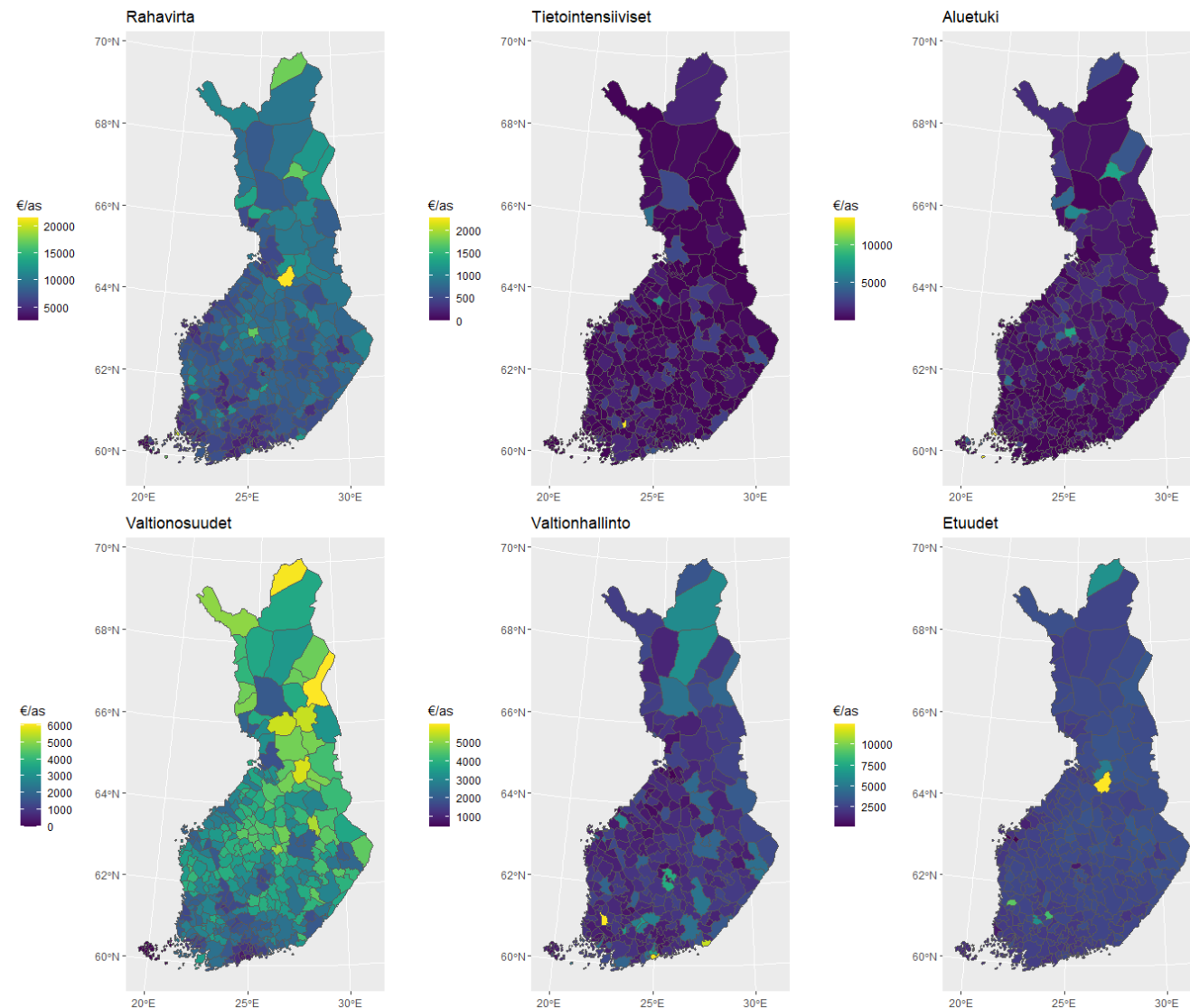

Julkisten rahavirtojen kohdentuminen maaseutu- ja kaupunkialueille - RAVIT

Projekti

01.05.2022 - 31.10.2024

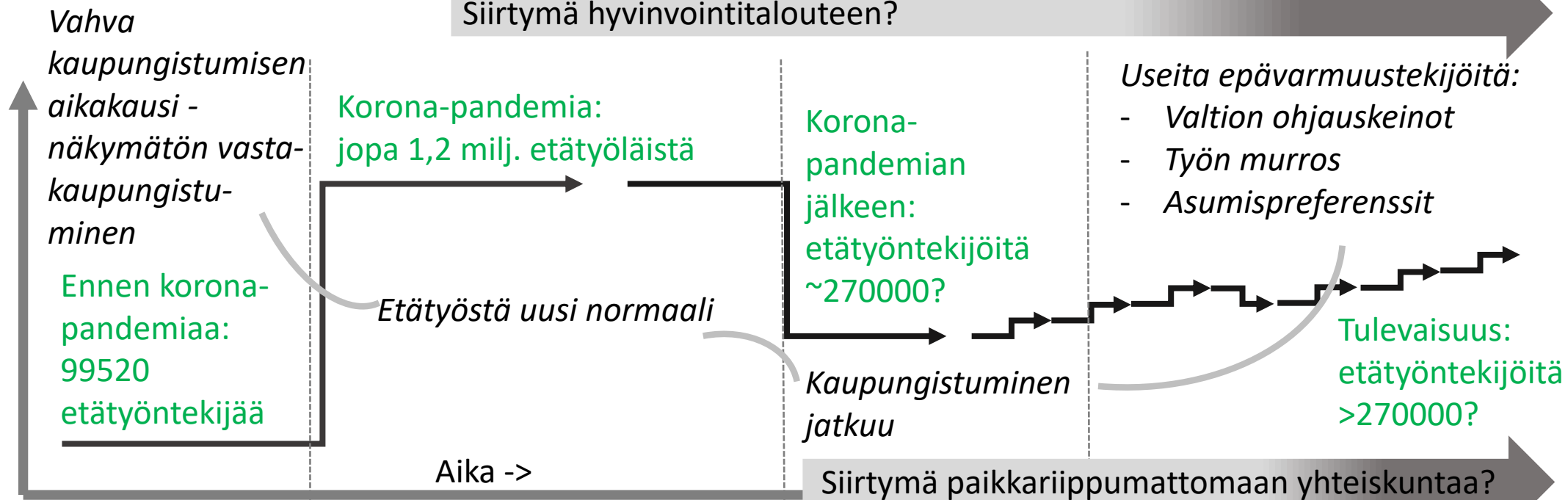
Karjalan tutkimuslaitos, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta

Yhteenveto - kysymyksiä ilman vastauksia

- **Käynnistävätkö kyläkoulut kierteen, joka on osallisena maantieteellisessä kestävyysvajeessa? Syy vai seuraus talousongelmille?**
 - Kertaantuvatko paikallisesti tehdyt päätökset: kyläkoulun lakkauttaminen sammuttaa asuttuja kyliä, joka näkyy kuntien väestökehityksessä, mutta myös laajemmin kuntarakenteessa, johon on syntynyt aluerakenteita, joissa mm. palvelujen tuottaminen on suurelta osin riippuvaista valtiosta.
 - Suomen menestyminen aikaisempina vuosina kymmeninä on osaltaan nojannut erityyppisten alueiden potentiaalın kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen.
- **Tutkimustietoa kyläkoulujen laajemmasta merkityksestä taloudelliselle toimeliaisuudelle ei ole olemassa.**
 - Päätöksenteko perustuu usein kapeaan näkökulmaan, joka kiteytyy keskusteluun koulujen lakkauttamisella syntyvistä säästöistä.
 - Miten sopeudutaan väestökehitykseen ja uudelleen organisoidaan palveluja, kun sopeutuminen ei ole suunnitelmallista?
 - Amerikkalainen arvostettu talousmaantieteilijä Edward Glaeser: *"Education, not infrastructure, is the crucial ingredient for urban rebirth"*
- Suomessa pitäisi tehdä enemmän julkisen talouden kestävyysvajeen oikaisemiseksi, mutta **onko kaikilla alueilla yhtäläiset mahdollisuudet tähän?**
 - Menestyvät kunnat osaavat katsoa tulevaisuuteen ja korostaa kasvua luovia tekijöitä, kuten koulutusta.

**Monipaikkainen
asuminen
(Etätyön /
joustotyön
suosio)**

Muuttoliike

Kuntien välisen muuttoliikkeen syyt liittyvät pääasiassa työhön ja opiskeluun

Kuntien välisen muuttoliikkeen syyt liittyvät korostetusti asumiseen – kausimuutto yleistyi

Kuntien välisen muuttoliikkeen syyt liittyvät pääasiassa työhön ja opiskeluun – kausimuuton suosio säilyy

Asumiseen ja elämänlaatuun liittyvät tekijät nousevat työn ja opiskelun rinnalle kuntien välisessä muuttoliikkeessä – kausimuutto ja nettomuutto sekoittuvat

Aluekehityksen suunta

Voimakkaasti keskittävää (kaupungistuminen)

Hajauttavaa

Keskittävää ja sopeutuvaa (kaupungistuminen & ikääntyminen)

Monipaikkaistuvaa, hajautuvaa ja eriyttävää (kuntien väliset kehityserot kasvavat)

Elinkeino-politiikan päätavoite

Työpaikat (elinvoima, houkuttelevuus)

Työpaikat (elinvoima, houkuttelevuus)

Työpaikat (elinvoima, houkuttelevuus)

Työpaikat, tietoliikenneyhteydet, asuinalueiden houkuttelevuus ja **hyvinvointi**

Sopeutuminen vaatii suunnitelmallista strategiatyötä

- Kriittisinä tekijöinä on sellaisen tavoitteita palvelevan ja toimivan kilpailukyky- ja innovaatiopolitiikan arsenaalin löytäminen, jonka avulla **erityyppisten aluetalouksien koko potentiaali saadaan käyttöön.**
- Tämä vaatii onnistuakseen **strategista ajattelua** ja toimintaa.
- Lisäksi sen tulisi haastaa ja vaatia sekä kaupunki- että maaseutupolitiikalta **uutta ajattelua.**

Continuing decline
without strategies

Tämä kehitys voi ponnistaa luovista ihmisistä, jotka hakevat miellyttäviä elinympäristöjä (työpaikat seuraavat heitä).

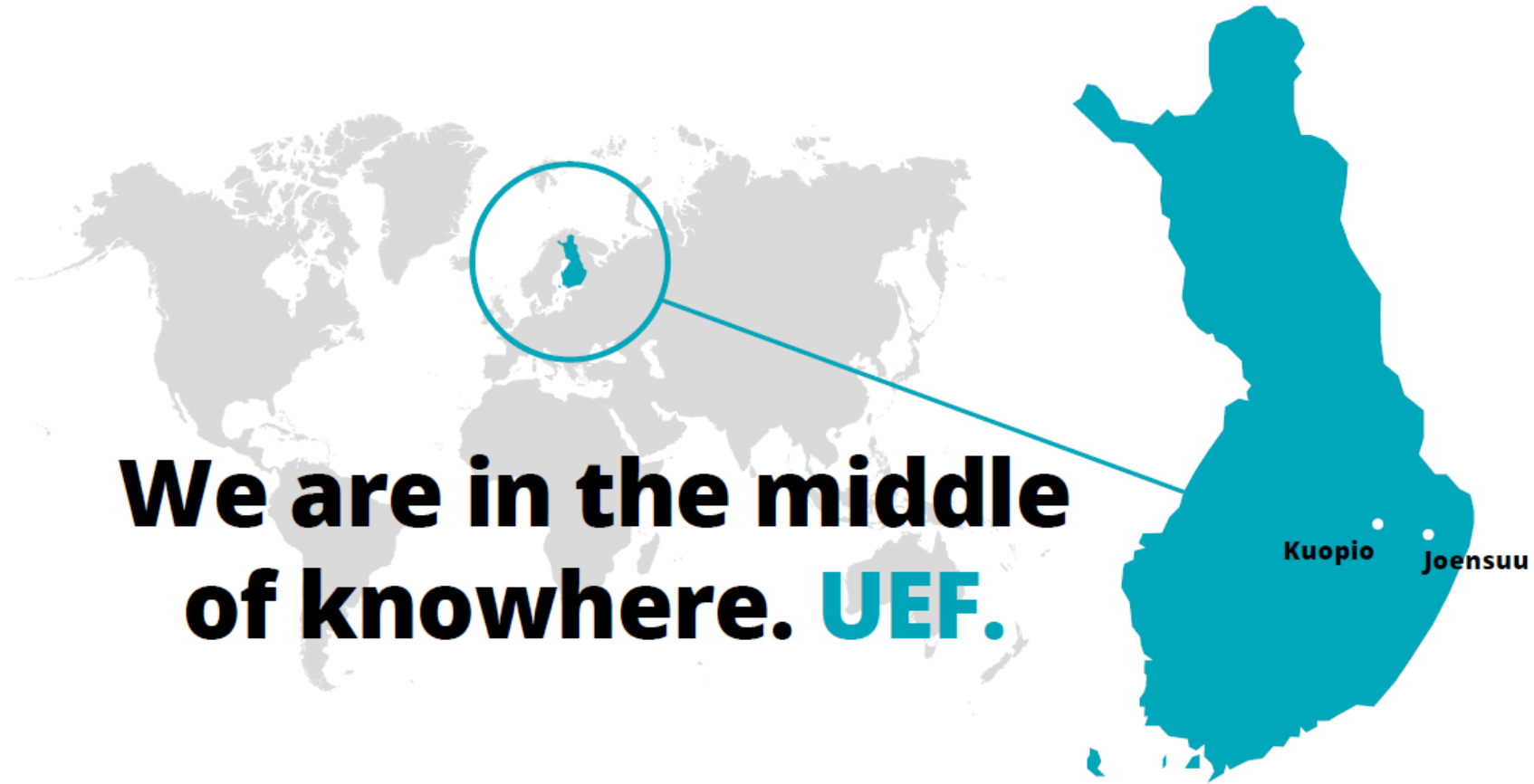
EMERALD POINTS

ADDRESSING URBAN SHRINKAGE IN SMALL AND MEDIUM SIZED TOWNS

Shrink Smart and Re-grow Smaller

HANS SCHLAPPA
TATSUYA NISHINO

Kiitos!

**We are in the middle
of knowhere. UEF.**

oli.lehtonen@uef.fi